

IN DIT NUMMER

DE VLAKTE VAN DE RAAN

Van groot ecologisch belang, verslag van een studiedag **pag. 4-5**

DE SCHELDE IN HET WIT

De Zeeschelde in de winter **pag. 6-7**

RUBRIEKEN

Scheldenieuws **pag. 3**

Scheldemonitor:
Grote stern op de Hooge Platen **pag. 5**

Gespot!
Vogelkijkhut **pag. 7**

Wonen en werken:
Leven met het getij **pag. 8**

Ontpolderen! Of toch niet?

Protesten tegen ontpolderen leidden tot de instelling van de commissie Maljers

In de ontwikkelingsschets 2010 is behalve de verdieping van de Westerschelde ook een omvangrijk pakket van natuurmaatregelen opgenomen. In Zeeland behelzen die maatregelen voornamelijk ontpolderingsplannen om estuariene natuur te verkrijgen. De Zeeuwen sprongen echter massaal op de barricades. Zij willen geen kostbare (landbouw-)grond aan de rivier teruggeven. De regionale media stonden vol met ongezouten meningen, discussies én andere natuurplannen.

Dat was reden voor de provincie Zeeland om een onderzoek in te stellen naar mogelijke alternatieve oplossingen. Onder leiding van oud-Unilevertopman prof. drs. F.A. Maljers onderzoekt een commissie van deskundigen momenteel de alternatieven voor de ontpoldering van 600 hectare. Naast Maljers bestaat de commissie uit

deskundigen op het gebied van mariene biologie - prof. dr. W.J. Wolff; morfodynamica rivieren, estuaria en kusten - prof. dr. ir. H.J. de Vriend; natuurbeschermingswetgeving - mw. mr. drs. M.C. de Smidt en regionale bestuurlijke omgeving - oud-burgemeester A. Verbree van Reimerswaal. Minister Veerman van Land-

bouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft toegezegd, de aankoop van gronden te stoppen, totdat de commissie zich heeft uitgesproken over de alternatieven. Wel waarschuwt hij voor al te groot optimisme, er zijn immers al veel mogelijkheden onderzocht.

BUITENDIJKSE ALTERNATIEVEN

De commissie kan inmiddels putten uit een reeks van alternatieven die de afgelopen tijd zijn aangedragen door bewoners en partijen in het gebied. Veel alternatieven zijn gelokaliseerd in de Westerschelde. Gezien de aversie tegen het teruggeven van land aan de rivier de meest logische gedachte.

Zo lanceert de heer Kuijpers van ZLTO Hulst in Ossensisse het plan om een deel van het Verdrongen Land van Saeftinge af te plaggen. Het voor een kwart afplaggen van het oude schor, samen met de verdieping van de hoofdgeulen zouden in de plaats moeten komen van het ontpolderen van de Hedwigepolder aan de Nederlands-Belgische grens. Het Zeeuws Landschap, beheerder van Saeftinge, is geen voorstander van dit plan.

Ook het slik-en schorgebied Zuidgors is als compensatiegebied ingediend. Twee strekdammen zouden dit gebied onder Ellewoutsdijk tegen afkalving moeten beschermen, is het voorstel van de heer van Melle uit

Zierikzee. Jaren geleden onderzocht Rijkswaterstaat ditzelfde plan als compensatie voor de tweede verdieping. Vanwege de hoge kosten en een geringe natuurwinst is het er niet van gekomen. Een soortgelijk plan is wel uitgevoerd ter hoogte van Waarde, waar naast een schor- en slikgebied ook het verdrongen dorp Valkenisse werd beschermd door twee strekdammen.

De heer Janse uit Goes pleit voor een nieuwe buitendijkse polder van 600 hectare. De dijken van die polder moeten voorzieningen krijgen die ervoor zorgen dat dagelijks een natuurlijk getij kan ontstaan. Hij denkt dat zo'n polder ten westen van Breskens kan worden gemaakt.

Ook bij Breskens liggen De Hooge Platen. Deze en andere omvangrijke plaatgebieden in de Westerschelde inpolderen en ze zodoende omvormen tot 'plaatpolders' voor zoutwaterberging is het idee van de heer Minneboo, Middelburg.

Inrichting van een natuur-eiland op de Vlake van Raan is door de heer Melle uit Zierikzee als alternatief ingediend. De bescherming van dit ondiepe platengebied in de monding staat echter reeds als natuurplan, naast de natuurmaatregelen in Zeeland, in de ontwikkelingschets genoemd.

Hoewel niet helemaal nieuw is het voorstel van de heer Van den Bos uit Goes het meest ingrijpend. Hij ziet een

oplossing in het maken van een stervormig dijklichaam in de monding van de Westerschelde. Rond de dijk kan opslibbing ontstaan, wat kan uitgroeien tot een stiltegebied voor vogels en zeehonden. Overigens pleiten meer mensen voor de aanleg van dijklichamen of strekdammen in de rivier, die luwe omstandigheden bij zandbanken moeten bevorderen.

GEULEN, KREKEN EN BEKKENS

Dicht bij de ontpolderingsplannen liggen de voorstellen om aan de landzijde estuarine natuur te ontwikkelen.

Bij het herstel van de zwakke schakels van Walcheren kunnen waterdoorlatende buizen in de duinenrij worden aangebracht, suggereert de heer Rietveld uit Middelburg. Zo

Bescherming van de Hooge Platen door inpoldering?

Zuidgors

ontstaat in het achterland een slenken- en geulenpatroon met een zout- en brakwatermilieu.

Zo'n patroon ziet de heer Kerpel ook wel zitten, al wil hij de krekken benutten die in 1944 en 1953 als gevolg van de inundatie en de storm-

vloed zijn ontstaan. Het toelaten van het getij in de kreekgebieden van Rammekens en Den Inkel is daarbij zijn voorstel. De heer Freeke uit Terneuzen wil ook het getij terugbrengen, maar dan in de oude zeearm van de Braakman bij Terneuzen. Gebieden die nu voor ontvol-

dering in aanmerking komen, kunnen ook worden omgevormd tot natuurbekken door een hevelconstructie in de bestaande dijken te maken. De boeren kunnen er dan als beheerder optreden. De heer Van der Heul uit Axel is de indiener van het alternatief.

POLITIEK

Geprikkeld door de particuliere initiatieven laten ook de politieke partijen zich niet onbetuigd. Zo brengt Groen Links de uitbreiding van het Rammekensschor ten oosten van Vlissingen in. De Christen-Unie opteert voor de aanleg van schorbuffers in de rivier.

Toen de provincie aangaf de alternatieven toch een kans te geven en te laten toetsen door een onafhankelijke commissie waren er zes alternatieven bedacht. Na de bekendmaking kwamen steeds meer voorstellen binnen en het is niet ondenkbaar dat er nog meer nieuwe ideeën boven komen drijven. De commissie presenteert eind november de resultaten van het onderzoek. Iedereen, voor- of tegenstander van ontpolderen, wacht met spanning de resultaten af. Duidelijk is in ieder geval dat de toekomst van de (Wester)Schelde in Zeeland niemand koud laat. En dat is een positief signaal dat deze discussie in ieder geval heeft opgeleverd.

Jolanda Duinkerke

Meer informatie:

www.zeeland.nl/natuurpakket

S c h e l d e N i e u w s

Schelde
InformatieCentrum

WOUTER VAN ZANDBRINK NIEUWE GEDEPUTEERDE

Op 28 september werd Wouter van Zandbrink, als opvolger van de overleden Thijs Kramer, benoemd tot gedeputeerde. De portefeuilles die hij behartigt zijn: waterhuishouding, waterkeringen, coördinatie Deltawateren, natuur en landschap en landinrichting. Van Zandbrink, PVDA, 48 jaar, geboren in Stoutenburg, boerenzoon en landbouweconoom: "Als directeur Zuid van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vertegenwoordigde ik de minister in Zeeland. Ik woon nu twintig jaar in Zeeland en heb – ook al bij mijn werk voor de Dienst Landelijk Gebied, van 1997 tot 2002 – veel waardering gekregen voor de manier, waarop in Zeeland wordt gewerkt. Je kunt grondig met elkaar van mening verschillen, maar dat leidt zelden of nooit tot verharding of een breuk. Iedereen weet dat je elkaar nodig hebt en dat haalt de scherpe kantjes eraf. Die soort gelijkmatigheid of gemoedelijkheid. Dat vind ik geweldig."

START MILIEUONDERZOEK VERRUIMING WESTERSCHELDE

Om de haven van Antwerpen voor de scheepvaart beter bereikbaar te maken, is het nodig de Westerschelde op een aantal plaatsen te verdiepen en te verbreden. Daarvoor loopt een besluitvormingsprocedure. Voor die procedure start nu het onderzoek naar de milieueffecten. Half oktober verschenen daarvoor in Nederland en Vlaanderen de richtlijnen met de opzet van het onderzoek. Het onderzoek gaat over de effecten voor de Schelde zelf, voor de natuur, voor omwonenden, en voor gebruikers: scheepvaart, landbouw, visserij en recreatie.

De resultaten van het onderzoek komen in het milieueffectrapport (MER), dat in de zomer van 2007 verschijnt. Daarop volgt weer inspraak, en nemen beide landen later dat jaar een definitief besluit.

De richtlijnen staan op www.verruimingvaargeul.nl of www.verruimingvaargeul.be.

De vlakte Van de Raan, een beschermde status waardig?

In de Scheldemonding bij de overgang naar de Noordzee ligt een ondiepe zandplaat van formaat: De Vlakte van de Raan. Het is tijd om de Vlakte een beschermde status te geven vanwege ligging, ecologische waarden en cultuur-historische waarden.

Dat bleek op 13 oktober bij een studiedag georganiseerd door het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en ProSes2010 (Projectdirectie Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium). Onderzoekers presenteerden hun wetenschappelijke gegevens en gaven daarmee wellicht het startsein voor de onderbouwing van een beschermde status.

De Vlakte van de Raan is onderdeel van het platen- en geulensysteem in de monding van de Westerschelde en behoort zowel tot Nederlandse als Belgische territoriale wateren. De Vlakte is de grootste ondiepte in dit gebied en beslaat een oppervlakte van ongeveer 5 bij 15 km. De diepteligging is gemiddeld 1,2 m tot 5 m onder het laagwaterniveau in het voorjaar. Een andere ondiepte in het gebied is Droogte van Schooneveld. De geulen Scheur, Spleet, Deurloo-West en Geul van de Walvischstaart begrenzen de platen. Speciaal voor de studiedag hielden onderzoeksinstituten van Vlaamse en Nederlandse overheden en universiteitsinstituten hun onderzoeksgegevens over mariene processen tegen het licht en keken daarbij naar de Vlakte van de Raan. Tal van onderwerpen passeerden daarbij de revue: de flora en fauna, geologie, dynamiek van golven en stromingen en huidige veranderingen in de vormen van de zeebodem door sedimenttransport, verschuivingen in de afgelopen eeuwen van geulen, platen en eilanden, maar ook de archeologische waarden in het gebied zoals scheepswrakken, restanten van verdronken nederzettingen en artefacten.

HET ECOSYSTEEM

Zo verhaalden de onderzoekers ondermeer over de flora

en fauna in dit deel van de Noordzee. Het gaat om plankton, vissen, ongewervelde dieren, vogels en zeezoogdieren. Plankton leeft vrij zwevend in de bovenste waterlaag. Vissen kunnen in de gehele waterkolom leven: in en op de bodem of vrij zwemmend op diverse diepten. Ongewervelde dieren zoals borstelwormen, vlokkreeftjes, krabben en 2-kleppigen, leven over het algemeen dichtbij of in de bodem. Doordat de Vlakte van de Raan niet droogvalt bij laag water, zoeken zeezoogdieren en vogels de Vlakte vooral op voor voedsel. Het is voor hen geen rust- en/of verblijfsgebied.

PLANKTON

Plankton, bodemdieren, vissen, vogels en zeezoogdieren spelen allen een rol in

de mariene voedselketens. Onderaan staan de algen. Het zijn ééncellige organismen (fytoplankton), die in dat deel van het water zweven waar licht kan doordringen. Ze dienen als voedsel voor grotere organismen. Afhankelijk van de hoeveelheid licht, de beschikbaarheid van voedingsstoffen en het zoutgehalte zijn er diverse 'bloeien' waar te nemen. Uit onderzoek blijkt dat op de Vlakte van de Raan de top van de algenbloei later optreedt dan op de rest van het Belgische Continentale Plat. Volgens de onderzoekers komt dit door vertroebeling van het water boven de Vlakte

omdat sediment meer wordt omgewoeld boven de ondiepe plaat. Licht dringt daardoor moeilijker het water binnen waardoor de algen pas later in het seizoen -als de zon sterker schijnt- op volle productie komen. Een soortgelijk proces treedt meer stroomopwaarts in de Westerschelde op, waar de top van algenbloei nog iets later optreedt. Door verdiepijngsactiviteiten enerzijds en verbetering van de waterkwaliteit anderzijds kunnen er verschuivingen ontstaan in soorten algen en veranderingen in bloei, maar dit zal de productie op zich niet in gevaar brengen.

Voor de grote stern is de Vlakte van de Raan een belangrijk voedselgebied.

VOGELS

De Vlake van de Raan wordt niet volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn beschermd. Toch menen onderzoekers van het Belgische Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek dat het gebied bijzondere waarde heeft. Zo zoeken zeevogels als de visdief en de grote stern daar naar voedsel. Deze vogels broeden bij de haven van Zeebrugge en op de Hooge Platen (Westerschelde). Beide broedplaatsen zijn wel beschermde gebieden. In de winter vinden roodkeelduikers en futen voedsel op de Vlake en het gehele jaar door zijn er zes soorten meeuwen te gast. De dwergmeeuw, kleine mantelmeeuw, visdief en grote stern zoeken er vooral voedsel tijdens de trek in voor- en najaar.

BIOLOGISCHE WAARDERINGSKAART

Diverse Belgische instanties leggen momenteel de laatste hand aan de Biologische Waarderingskaart van het Belgische deel van de Noordzee. Deze kaart zal een goed hulpmiddel zijn om het biologisch belang van de Vlake van de Raan te bepalen.

Guido Dumon

Hierbij gebruiken ze onderzoeksgegevens van de diverse disciplines met alle ecosystemcomponenten. Daarmee bepalen de onderzoekers de 'intrinsieke waarde' van het Belgische deel van de Noordzee, ofwel de biodiversiteitswaarde zonder aandacht voor het mogelijke nut en/of de waarde voor de mens.

In november zal de kaart klaar zijn.

GOLFHOOGTE, STROOMSNELHEDEN EN ZANDBALANS

Rijkswaterstaat en de Vlaamse overheid hebben hun metingen van fysische kenmerken- zoals windsnelheden en -richtingen, golfhoogte en getijdenstromingen- van de Vlaamse Banken en Westerschelde met elkaar verbonden.

Door deze koppeling van beide meetnetten beschikken de betrokken instanties over een volledige gegevensbank van dit deel van de Noordzee en Westerscheldemonding. De metingen hebben duidelijk gemaakt dat bijvoorbeeld de windsnelheid in de aanloop van een storm op de Vlake van de Raan ruim hoger is dan bij Vlissingen. De golfhoogte is gemiddeld lager boven de Vlake (door de ondiepte) dan op de omringende zee. Een ander belangrijk punt zijn de stromingen. Die worden vooral veroorzaakt door de getijden en geven aanleiding tot sedimenttransport. De sterkste stroming wordt tegenwoordig waargenomen in de zuidelijk gelegen geulen Scheur/Wielingen. Alle infor-

matie tezamen leert dat de Vlake een duidelijke bufferfunctie heeft in de overgang van Noordzee naar Westerschelde.

De Vlake van de Raan is al jaren vrij stabiel qua oppervlakte en diepte. Maar volgens onderzoekers kan de zandbalans veranderen door ingrepen ten behoeve van de 2e Maasvlakte bij Hoek van Holland en de verdieping van de Westerschelde.

BESCHERMDE STATUS

Dit zijn slechts enkele resultaten die uit de studiedag zijn gekomen. Een aantal onderzoekers zag mogelijkheden om resultaten naast en op die van collega's te leggen om een beter begrip te krijgen van de processen die op de Vlake van de Raan spelen. Mogelijk ontstaat er aldus een geïntegreerde visie over de waarden van de Vlake die leidt tot het definitieve inzicht dat de Vlake van Raan een beschermde status verdient.

Anke van der Geest

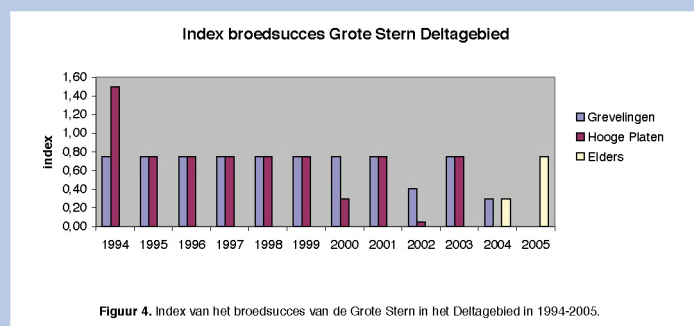
Meer informatie: www.vliz.be/projects/bwzee

Scheldemonitor: Grote stern op de Hooge Platen

In het kader van MWTL (Monitoring Waterstaatskundige Toestand des Lands) worden door het Nederlandse Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ) jaarlijks de aantallen broedparen vastgesteld van kluut, plevieren, meeuwen en sterns in het Deltagebied. Deze aantallen zeggen echter weinig over het functioneren van broedgebieden: wat is het broedsucces? Daarom wordt sinds 1999 meer in detail onderzoek gevoerd naar het broedsucces in een aantal deelgebieden van het Deltagebied. Tot 2003 werd dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van Rijkswaterstaat Zuid-Holland en Rijkswaterstaat (RWS) Zeeland. Sinds 2004 is RWS Zeeland de enige opdrachtgever waardoor de gegevens over het noordelijke gedeelte van het Deltagebied vanaf 2004 onvolledig zijn. In het Zuidelijk deel van het Deltagebied zijn onder andere de Hooge Platen in de Westerschelde in het onderzoek opgenomen.

De tabel geeft het broedsucces van de grote stern weer. De laatste twee jaren is er van succes echter geen sprake meer. In zowel 2004 als 2005 is het nihil.

Toch werden in 2005 1570 paren op de Hooge Platen geteld. Alle eieren en jongen werden echter opgegeten, waarschijnlijk door meeuwen.

Figuur 4. Index van het broedsucces van de Grote Stern in het Deltagebied in 1994-2005.

Nieuwe kolonies in het Haringvliet, op de Schouwse Inlagen en bij Zeebrugge konden het verlies aan broedparen op de Hooge Platen en in de Grevelingen niet compenseren. Ook in Zeebrugge werd een afname van de aantallen vastgesteld: 823 in 2003, 4067 in 2004 en 2538 in 2005.

Meer informatie: www.watermarkt.nl/seonline/uploads/publicaties/Broedsucces2005Rapport.pdf

bron: Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied 2005(RIKZ)

De Schelde in het wit

*flinterdun tapijt
wit kristallend broos
vlokje smelt door kus
zilt golvend eindeloos*

Als de vorst een immer bewegende watermassa befrist, gaat het kunstenaarsbloed kolken. Toch levert een bevroren Schelde meer op dan louter mooie plaatjes en kunstige zinnen. Schepen zitten vast, vissers blijven thuis en ook de natuur krijgt het zwaar te verduren. Heeft dit fenomeen verborgen voordelen of blijft het een ijskoud rampenverhaal? Schelde Nieuwsbrief ging op onderzoek uit.

Het verhaal van de Schelde in winterkleed is er één van strenge winters en bittere vrieskou.

Eric Taverniers, gebiedsingenieur bij het Waterbouwkundig Laboratorium te Borgerhout en deskundige terzake legt uit: 'Een sterke getijdenstroom als de Schelde bezwijkt uiteraard niet voor de eerste vorst. De watertemperatuur moet voldoende dalen vooraleer er sprake kan zijn van bevriezing. Het zout in het Scheldewater en de kracht van eb en vloed vertragen dit proces aanzienlijk. Aan zee en op de Westerschelde, waar de dynamiek van de rivier het grootst is, heb je het minste kans op spontane ijsvorming. Ook naast industrie of in sterk vervuilde rivieren (zoals de Zenne) komt zo iets zelden voor. Je kan dus je hele leven

langs het water wonen, zonder er ooit schaatsend overheen te glijden'.

KRUIENDE IJSVLAKTE

'Toch werden de laatste honderd jaar 23 periodes van ijsvorming in de Zeeschelde opgetekend', vervolgt de ingenieur. 'In 13 gevallen (de laatste in januari 1997) kon ijsbreken niet langer baten en viel het Scheldeleven noodgedwongen stil. Uiteraard kwam dit telkens door een uitzonderlijk strenge vorstperiode, waarbij de temperatuur dagenlang onder het vriespunt bleef. De vorming van ijsblokken valt dan niet uit te sluiten.'

'Gewoonlijk valt de eerste dagen amper iets te bespeuren. De temperatuur van het water daalt langzaam tot het vriespunt. Vervolgens verande-

De monding van de Schelde geeft af en toe een winters tafereel, zoals hier tijdens de traditionele nieuwjaarsduik in 2004.

ren meer en meer druppels in kristalletjes. Maar de getijden volharden en het water vervolgt zijn weg. Als de winter doorbijt, gaat het vriesproces verder. Ijskristallen ontmoeten elkaar en vormen groeiende brokken die met het water meedrijven. Gaandeweg vergroten zij tot behoorlijke ijschollen die stroomopwaarts van de Zeeschelde, in Durme en Nete's, hindernissen ontmoeten. Bruggen, bochten en steigers belemmeren het drijvende ijs in haar reis over de Schelde. Doordat de schollen en brokken beklemd raken, wordt de doorgang nauwer, ze klitten vast en schuiven over elkaar heen, tot een dikke barrière de hele geul afsluit. Die evolutie vertraagt de getijdenwerking aanzienlijk. De vloedgolf botst op de zware ijslaag die het water verhindert de normale hoogwaterstand te bereiken. Bij eb zal het peil minder dalen. Teveel obstakels versperren de weg van de toch al verzwakte ebstroom.

Door de aanhoudende kou valt minder neerslag, waardoor de toevoer van oppervlaktewater naar de rivier ophoudt. Zo vermindert elke dag het verschil tussen eb en vloed. Het Scheldewater kan stukje bij beetje kristalliseren, tot zelfs de golven op strand in een kruierende ijsvlakte veranderen.' (Dit fenomeen wordt in de tabel aangeduid met 4 sterren)

IJSBREKERS

Waterwegen en Zeekanaal NV tracht als waterwegbeheerder de Schelde zo lang mogelijk bevaarbaar te houden. Verstevigde sleepboten treden als ijsbreker aan en waterbouwaannemers verhuren pontons die met duwbotten dezelfde functie vervullen. Daarbij gaat men echter niet tot het uiterste: het mechanisch breken van ijs kan namelijk flinke schade veroorzaken aan oevers, oeverbekledingen, dukdalven en steigers. Doordat het ijs tijdens de aanloop

en dooi voortdurend tegen de rivierwanden schuurt, lopen materialen als breuksteen averij op. Bovendien vriezen in dergelijke omstandigheden sluisdeuren en bruggen onherroepelijk vast, wat varen volledig uitsluit.

SLUIZEN

Wie op en om het water werkt, heeft het bij dergelijk winterweer zwaar te verduren. Veelrui ploegen door de taaie massa, om zich tenslotte gewonnen te geven. Binnenschippers zitten muurvast en moeten toezien hoe hun inkomsten dalen. De vaste kosten lopen onverminderd door en stijgen wellicht door ijschade. Als de boot in de steigers moet voor reparatie, lopen tijdsverlies, prijskaartje en ongenoegen nog verder op. Brug- en sluiswachters mogen hun maandloon dan behouden, ook zij zien de winterkou met lede ogen aan. De vlotte doorgang van het scheepverkeer is hun prioriteit. Dat zulks niet meevalt, kan ir. Jan Baldück, celhoofd exploitatie van de afdeling Bovenschelde beamen: 'Als het hard vriest, krijgen onze sluiswachters te kampen met ijs op de sluisdeuren. Ze zijn dan verplicht de sluis voortdurend in beweging te houden, ook 's nachts. Als dit niet gebeurt, vriezen de deuren onherroepelijk vast. In nieuwe sluisen zit daarom vaak een systeem dat ijsvor-

ming vertraagt door luchtballonnen in het water te blazen. Bij aanhoudende vrieskou kan ook die remedie niet langer baten en moet men manueel ingrijpen. Dat is zwaar werk en door gladheid niet ongevaarlijk. Gelukkig is het alweer tien jaar geleden dat we dergelijke winterkou trotseerden. Al mag gelijkaardige zware ijsgang niet té lang op zich laten wachten. De jonge garde moet ook leren hoe je daarmee om kan gaan. Of een dergelijke 'pauze' aan de klimaatsverandering te wijten is, valt te weerleggen noch te bewijzen. Ook in het verleden passeerde al eens vijftien jaar vooraleer de vorst weer toesloeg.' (zie tabel)

BEVROREN WINTERTAFEREEL

Om de vissen voldoende overlevingskansen te gunnen, is vissen op een bevroren rivier verboden bij wet. Beroepsliuigoeien hun netten in zee, waardoor de hinder voor hen beperkt blijft. Enkel de hobbyist ziet een antarctisch

hengelverhaal aan zijn neus voorbijgaan. Veerpendelaars morren mooi mee en grijpen naar de wagen. Voor vogel-liefhebbers, echter, brengt de koudegolf buitenlandse schoonheden naar de Schelde: naast de traditionele overwintelaars, komen er soms ook Groenlandse en Canadese soorten van de Waddenzee op bezoek. Kranten getuigen van schaatsfestijnen, glijdpartijen en een betoverend maanlandschap. Overburen kunnen in rechte lijn te voet bij elkaar op de koffie en menig fles glühwein sneuvelt in naam van het tintelende winterplezier. De prijs voor optimisme gaat echter zonder twijfel naar Temse: daar pootte men op de ijsvlakte een ware kermis neer.

Tina Stroobandt

Meer informatie:

<http://www.people.zeeland-net.nl/alfk/overzicht.html>, schaatsverenigingen in Nederland en België

Temse 1956

OVERZICHTSTABEL VAN VORSTPERIODES DIE IJSGANG VEROORZAAKTEN IN HET ZEESCHELDEBEKKEN:

PERIODE	IJSGANG
februari 1901	☼☼
februari 1917	☼☼
december 1925	☼
februari 1929	☼☼
februari 1929	☼☼☼☼
oktober 1931	☼
januari 1933	☼☼
december 1933	☼
december 1938	☼
januari 1940	
januari 1942	☼☼☼☼
februari 1942	☼☼☼☼
januari 1945	☼☼☼
februari 1947	☼☼☼☼
februari 1954	☼☼☼☼
februari 1956	☼☼☼☼
januari 1963	☼☼☼☼
januari 1979	☼☼
januari 1985	☼☼☼☼
februari 1986	☼☼☼☼
januari 1987	☼☼☼
februari 1991	☼☼☼
januari 1997	☼☼☼☼

☼ Matige ijsgang = begin van oppervlakkige ijsvorming, met ijschollen die in meerderheid nog niet klitten; scheepvaart is grotendeels doch met moeite nog mogelijk; 's nachts evenwel bijna geen bediening van sluisen meer mogelijk; kortom: hinderlijk maar nog bevaarbaar; uiteraard is er meer beperking in opwaartse delen van het Zeescheldebekken, doch afwaarts bvb. Dendermonde is scheepvaart nog volop mogelijk;

☼☼ Gemiddelde ijsgang = ijschollen katten aan elkaar, en in opwaartse gebieden en aan staketsels en bruggen begint het ijs te kruisen (schollen schuiven over elkaar). De kanalen zijn niet meer bevaarbaar; de sluisen werken beperkt tot niet meer, in het tij-Zeescheldebekken blijft nog enkel scheepvaart mogelijk afwaarts Sint-Amands en Wallem, doch met hinder, en over nog enige afstand opwaarts daarvan doch slechts mits ijsbreken;

☼☼☼ Sterke ijsgang = zeer kruisend ijs, sterk aan elkaar gekit, niet meer doorvaarbaar; ook geen ijsbreken meer mogelijk. Sluisen, stuwen en beweegbare bruggen kunnen niet meer bediend worden. De binnenscheepvaart ligt dagen lang volledig stil.

☼☼☼☼ Zeer sterke ijsgang waarbij zelfs de golven op strand in een kruisende ijsvlakte veranderen.

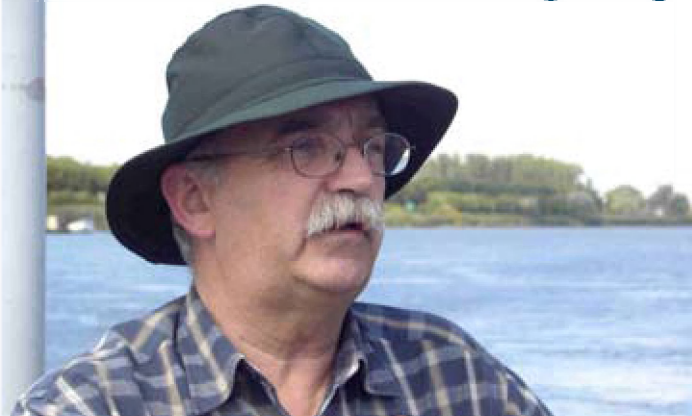
Gespot! Vogelkijkhut

Vogelaars hoeven niet langer in de regen te staan om vogels te spotten op het Noordelijk Eiland tussen Rupel, Schelde en Zeekanaal. Waar vroeger op de Rupeldijk een bushokje stond, is nu een vogelkijkhut geplaatst. Deze kwam er door het project De Schelde Natuurlijk! Verder werken het Wereldnatuurfonds en het

Agentschap voor Natuur en Bos en Waterwegen en Zeekanaal NV ook aan de inrichting van een wandelpad en info-borden. Hierop is het nog even wachten, maar men kan nu al genieten van het panoramisch uitzicht dat de vogelkijkhut biedt: een mix van natuur, industrie, scheepvaart en een landelijke omgeving.

Leven met het getij

“Mensen die niet aan de Schelde wonen kennen niet de donkere zijde van deze getijdenrivier. Uit mijn jeugd herinner ik mij dat zeker één iemand per jaar verdronk. Nooit was dat iemand uit Temse, wel een ongelukkige uit Sint-Niklaas of een plaats ver van de oever.”

FASCINATIES

Aan het woord is Ludo Hemelaer, een minzame man met een luisterend oor die meningen kanaliseert en conflicten beheerst. Ambtenaren kennen hem vooral als voorzitter van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerschelde-oever. Maar Ludo Hemelaer, 65 en weldra op rust, is meer dan dat. Geboren en getogen in Temse aan de Schelde fascineert hem alles wat te maken heeft met de getijdenrivier. Even twijfelt hij of hij iets boeiends kan vertellen, maar dan steekt hij resoluut van wal.

Voor Ludo Hemelaer is natuur en natuurbescherming een filosofie. Dat voel je meteen als hij over werk en hobby's praat. Na een verleden als topograaf verbindt hij zich in 1993 aan het Ecologisch Impulsgebied Schelde-Durme en in het najaar 2002 engageert hij zich als voorzitter van de Beheercommissie Natuurcompensaties Linkerschelde-oever. “Daarvoor moet je beschikken over een algemene ontwikkeling, een zekere leeftijd en een bruikbare ervaring. Maar je moet vooral luisteren en openstaan voor alle opinies.” In die job voelt Ludo zich als een vis in het water.

“Wij Temsenaren, vervolgt Ludo, leven met het getij mee en kennen de grillen van de stroom. Eb en vloed fascineren mij van kindsbeen. Op de schoolbanken leerde ik dat de zon en maan het getij beïnvloeden maar er zit veel meer achter.” En hij verhaalt dat de getijdenwerking ontstaat in de Zuidelijke IJszee en dat ze grillig golft tot op onze kusten. De ronding van de aardbol, de diepte van de oceanen en de dikte van de continentale platen spelen daarbij een belangrijke rol.

“Wat me ook fascineert aan de Schelde is het alomtegenwoordige slib. De Schelde is een sedimentstroom, de ‘gele rivier’ van het Europese continent. Met dat sediment kan je leren leven, maar”, concludeert Ludo, “het enige probleem vormt de sinds 1950 toeneemende vervuiling.”

DE GROTE HISTORIE

Als Temsenaar beleefde Ludo belangrijke momenten uit de vaderlandse geschiedenis. Zo herinnert hij zich de alomtegenwoordige militairen die met zwaar materieel uitrukten in hun strijd tegen de watersnood in de sombere februari-aand 1953. Ook de ‘nieuwe’ Temsebrug is in zijn geheugen gegrift: “De oude staat recht in één jaar (Eiffel, 1870-1871) maar voor de nieuwe hebben de ingenieurs liefst 6 jaar nodig (1950-1956). Daar lacht men in Temse hartelijk om.”

Ook de geschiedenis van ver voor zijn tijd en aardrijkskundige interesseren hem. Ik verneem dat de Schelde Temse rijk maakte in de 17de eeuw ondermeer met de ruilhandel van Wase kriecken en Hollandse kaas, dat de Schelde pas getijden kent vanaf de 13de eeuw en dat sinds 1580 de getijdenamplitude verdubbelt (tot 6 m). Zijn belangstelling voor oude (en minder) oude kaarten kent nauwelijks grenzen: die bekleden in veelvoud de wanden van zijn werkruimte. Nu hij bestuurslid is van de gerenommeerde Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas kan zijn pensionering niet meer stuk. Vooral de uitzonderlijk rijke oude kaartencollectie doet hem likkebaarden.

INSCHEPEN!

“Je kan me altijd verleiden met een boottocht op de Schelde, besluit Ludo, dat zal me nimmer vervelen en ik kan je ondertussen vertellen wat je maar wil weten over de rivier tussen Dendermonde en de Nederlandse grens, van de grote gebeurtenissen tot de kleine verhalen.” Waar wacht ik op?

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum. Abonnementen zijn gratis.

De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde participerende organisaties, de NV Waterwegen en Zeekanaal, Agentschap voor Natuur en Bos en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese LIFE project MARS.

De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de participerende organisaties.

SCHELDE INFORMATIECENTRUM
Poelendaelesingel 18,
Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon +31 (0)118 622888
E-mail: info@scheldenet.nl
Coördinator: Anja Phernambucq

**Schelde InformatieCentrum
op Internet**

www.scheldenet.be
www.scheldenet.nl

CORRESPONDENTIEADRES BELGIË

Schelde InformatieCentrum/
Vlaanderen
P/a VLIZ
Wandelaarkaai 7
8400 Oostende
Telefoon +32 (0)59 342144
info@scheldenet.be

REDACTIE

Bregje Beyst, Steven De Froy,
Michel De Smet, Ans van
Nieuwenhuijze, Ben Sinke,
Rob Termaat, Ingrid Verbessert,
Katrien Weyn, An Wouters

EIND- EN HOOFDREDACTIE

Laurens Vogelesang,
respectievelijk Jolanda Duinkerke

ILLUSTRATIES

Ruben van Eeckhout,
Anita Eijlers, Lex Kattenwinkel,
Vlaams Instituut voor de Zee,
Gazet van Antwerpen, Beheer-
commissie Natuurcompensaties
Linkerscheldeoever en Pim Wolf

VORMGEVING EN PRODUCTIE

☑ Pitman Grafisch Bedrijf BV, Goes

OPLAGE

4000

OVERNAME VAN ARTIKELEN

Overname van artikelen is mogelijk met bronvermelding en na toestemming van de redactie.

ISSN 1382-9513